

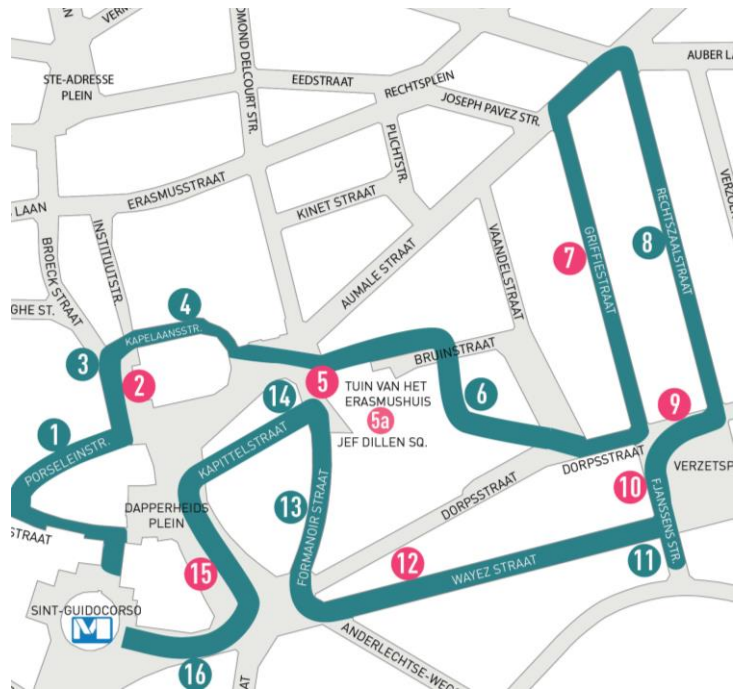
ANDERLECHT Wandeling 2: Terug naar Anderlecht! Halte 7

Huizen **GRIFFIESTRAAT** nrs. 26-32
Arch. Fouarge - 1899

Dossier voor de leraar

De Griffiestraat werd tussen 1899 en 1905 aangelegd en bestaat uit kleine burgerhuizen, de meeste met twee bouwlagen en twee achter elkaar liggende kamers.

Zoals toen wel vaker het geval was, floreerde de kleine vastgoedspeculatie en bouwde eenzelfde eigenaar vaak een geheel van twee tot vijf identieke of verwante huizen (gehelen) om ze te verkopen of te verhuren.

Inhoud

- Antwoorden op de vragen voor de leerlingen (in het blauw).
- Een besluit om elke oefening af te ronden met uw leerlingen (kaderteksten).

Praktisch

- Materiaal: balpen, rode markeerstift.
- Laat de leerlingen in groepjes werken (max. 4 leerlingen per groep).
- Metrohalte Sint-Guido. Op www.mivb.be kunt u uw reisweg berekenen.

Over hetzelfde thema

- Halte 9: Vrederecht
- Halte 10: Verzetsplein
- Halte 12: Wayezstraat

Meer lesmateriaal:

<https://www.erfgoedklassen.brussels/lesmateriaal/anderlecht-a-la-carte/>

Situering

De industriële wijk Kuregem, in volle bloei op het einde van de 19de eeuw, werd gekozen als locatie voor het nieuwe gemeentehuis en de prestigieuze veeartsenijschool. Als tegenreactie organiseerden de inwoners van het Anderlechtse dorpscentrum een petitie opdat het Vrederecht in hun wijk zou gebouwd worden. Het nieuwe Wayezplein, vandaag Verzetsplein, bood daartoe de geschikte ruimte. Op het einde van de 19de eeuw gaf het tevens de aanzet tot de aanleg van een reeks nieuwe straten. De naam Griffiestraat verwijst trouwens rechtstreeks naar de functie van het Vrederecht. Elke rechtbank beschikt immers over een griffie, een soort van secretariaat.

OEFENING 1: DE GEMEENSCHAPPELIJKE KENMERKEN

1. Zoek de vier huizen van de tekening (*versie leerlingen p. 1; uw versie p. 3*) tussen de huisnummers 20 en 40 en plaats hun huisnummers in de blauwe kadertjes.
2. Deze vier huizen zijn verschillend. Toch passen ze samen.

a. Kruis hun **gemeenschappelijke kenmerken** aan:

☒ de hoogte van de gevel	☒ het aantal verdiepingen
☐ de kleur van de baksteen	☐ de vorm van de ramen
☐ de versiering	☒ de ramen ter hoogte van het voetpad
☒ de breedte van de gevel	☒ de plaats van de voordeur

b. De huizen gaan telkens per twee. Maak koppels!

- Koppel 1 = nr. 26 en nr. **30**
- Koppel 2 = nr. 28 en nr. **32**

De twee koppels hebben dezelfde vormen van vensters.

3. De vier huizen hebben een raam ter hoogte van het voetpad. Weet je ook hoe de ruimte erachter heet?
 kelderkeuken
 bel-étage
 zolder

4. Dat de vier huizen bij elkaar passen, is niet zo vreemd. Ze werden immers door dezelfde architect ontworpen. Zoek de naam van deze Anderlechtse architect! ...**E. Fouarge**.... Lees het opschrift tussen de huisnummers 26 en 28, of tussen 30 en 32, op het niveau boven de deur.

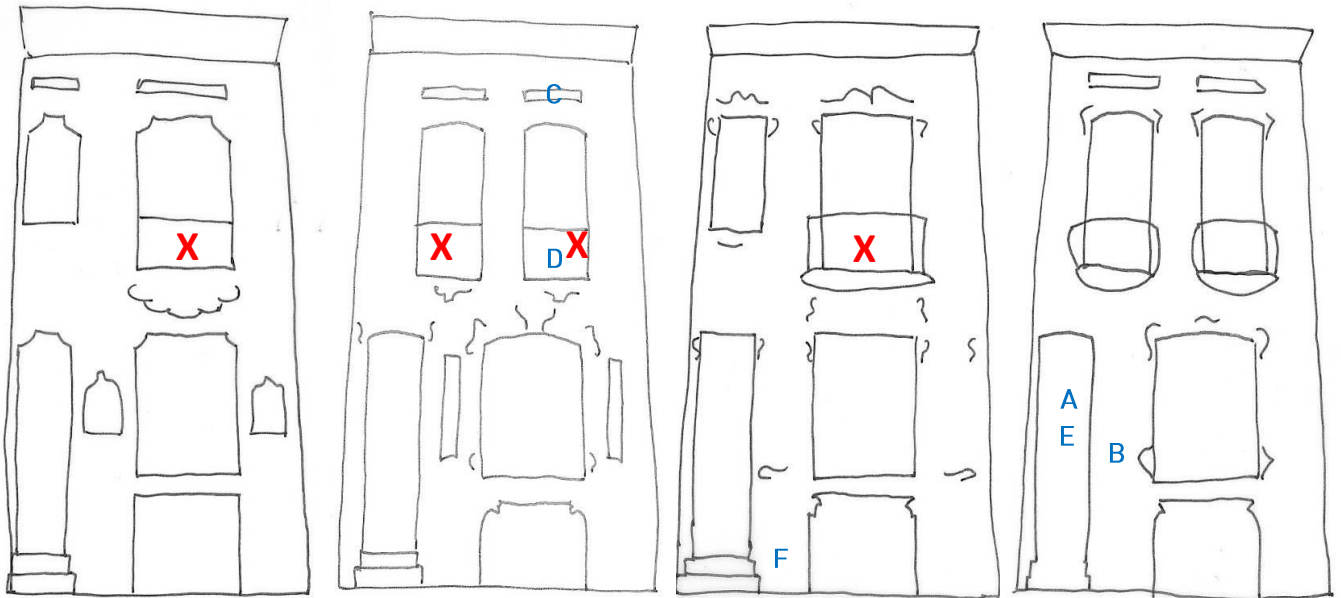

5. Zoek de bouwdatum van deze huizen: ...**1899**....
De bouwdatum bevindt zich op het decoratieve paneel links op huisnr. 28.
6. Bekijk nu de deuren van de vier huizen. Eén van de deuren is vervangen. Welke? Huis nr.: ...**26**...

OEFENING 2: VERSIERING VAN DE GEVEL

1. Zoek onderstaande details op de gevels en plaats hun bijhorende letter (A tot F) op de juiste plaats op de tekening van de gevels.
2. Deze nuttige en decoratieve elementen werden vervaardigd uit verschillende **materialen**. Plaats de letter van de details A, B, C en D naast het juiste materiaal.
 - steen → detail ...**B**...
 - hout → detail ...**A**...
 - aardewerk → detail ...**C**...
 - ijzer → detail ...**D**...

nr. 26

nr. 28

nr. 30

nr. 32

A.

...schrijnwerk...

B.

...steenhouwwerk...

C.

...tegelwerk...

D.

...ijzerwerk...

E.

F.

3. Hoe heten de gebruikte technieken? Schrijf de juiste techniek op de stippelijntjes onder details A tot D.
Kies uit:

steenhouwwerk – schrijnwerk – ijzerwerk – tegelwerk

4. Bekijk de tralie voor het raam van de kelderkeuken van huisnummer 32.
- a. Vervolledig de vorm op deze foto.

- b. Hoe zijn de lijnen van je tekening?
- recht / krom
 - even dik / van dik naar dun
 - symmetrisch / asymmetrisch
 - soepel en sierlijk / stijf en strak
 - slap / dynamisch
- c. Waaraan doen deze lijnen je denken?
- aan golven van de zee
 - aan klimplanten
 - aan slangen die voortkruipen
- d. Dit soort lijnen vinden we her en der op deze gevels. Vind er nog drie en duid ze aan met een **kruisje** op de tekening (p. 1 versie leerlingen, p. 3 uw versie).

5. De drie onderstaande details komen van **andere** Brusselse gevels.

- a. Zoek **hetzelfde onderwerp** (iris, pauw, vrouw) op de vier gevels en noteer onder elk detail het juiste huisnummer.

een iris
huis nr. ...28...

een pauw
huis nr. ...30...

een vrouw
huis nr. ...30...

- b. Welk **groot verschil** is er tussen deze details en die op de gevels?
...Deze zijn kleurrijker, want de gevel en de versiering erop werden volledig wit geschilderd....
- c. **Welke thema's** vind je op de gevels?
- De man, de stad en het verkeer.
 - De vrouw, de planten en de dieren.
 - Het kind, het spel en de ruimte.

6. Sta even stil bij huis nr. 26. Langs beide kanten van het raam op het gelijkvloers hangen panelen in aardewerk met dieren op.
- Welke dieren? Kruis ze aan in onderstaande tabel.
 - Deze twee dieren zijn symbolen. Verbind ze met hun juiste betekenis.

☒ haan	•	•	dag
☐ raaf	•	•	geluk
☐ ooievaar	•	•	nacht
☒ uil	•	•	ongeluk

- Herken je de kerktoeren op het paneel met de haan?

		
☒ Sint-Pieter-en-Guidokerk (Anderlecht)	☐ St.-Suzannakerk (Schaarbeek)	☐ St.-Michiels-en-Goedelekathedraal (Brussel)

OEFENING 3: NUTTIGE ELEMENTEN OP DE GEVEL

Wat mooi is, kan ook nuttig zijn. Dat is zo bij details D, E en F.

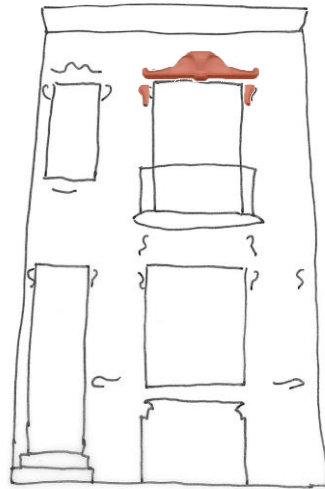
- Verbind elke definitie met het juiste woord.
- Verbind dan elk woord met het passende detail.

Bij mij kan je je schoenen schoonmaken.	•	•	tralie	•		D
Door mij val je niet van het balkon.	•	•	borstwering	•		E
Ik bescherm het raampje tegen inbrekers.	•	•	voetenkrabber	•		F

OEFENING 4: RELIËF OP DE GEVEL

Deze gevels zijn niet vlak. Steek de straat over en ga met je wang tegen de gevel van nr. 30 staan. Wat steekt uit de gevel? Kleur alle reliëfdelen in het rood op onderstaande tekening. We zetten je alvast op weg...

OEFENING 5: VOOR WIE?

Wij plaatsten een foto van huis nr. 30 tussen een **burgerhuis** en een **arbeidershuis**.

- Wat is een burger (in de zin van « *bourgeois* »)?
 - een persoon van bescheiden afkomst
 - een persoon van een hoger sociaal niveau.
- Welk huis is het arbeidershuis? Noteer het woord op de stippellijnen onder de juiste foto.
- Welk huis is het burgerhuis? Noteer het woord op de stippellijnen onder de juiste foto.

arbeidershuis

burgerhuis

- En nu het huis nr. 30? Voor welk publiek werd het gebouwd? We praten er samen over.
...Het antwoord is niet zo strikt. De afmetingen doen denken aan een arbeidershuis, maar de versiering en de aanwezigheid van een kelderkeuken, waar in de ranke burgerhuizen het huispersoneel werkt, suggereren dat het om een burgerhuis gaat. In zulke huizen woonde de kleine of lagere burgerij. In 1902 woonde in dit huis een zeker meneer Toris, een handelsvertegenwoordiger....

Besluit

Dit geheel van woningen werd gebouwd in **1899**. Het werd ontworpen door de Anderlechtse architect **Fouarge**. Dit geheel paste in een nieuw stedenbouwkundig plan rond het Vredegerecht.

Het silhouet van deze rijhuizen is gemeenschappelijk: ze zijn even breed en even hoog. Ze bestaan uit drie bouwlagen (ook het nr. 26 waar achteraf dakkapellen werden toegevoegd). Ter hoogte van het voetpad wijst een laag raam op een half ingegraven verdieping, de **kelderkeuken**. Daarboven bevindt zich de bel-étage, de ontvangst- of leefruimte, met daarboven de verdieping van de slaapkamers.

 zie ook wandeling 1: halte 1a – het burgerhuis).

De architect creëerde een geheel, maar elk huis onderscheidt zich van zijn buur door de kleur van de materialen en de sierelementen: het schrijnwerk van de deuren, omlijstingen in steenhouwwerk en panelen in aardewerk. Het geheel vertoont zo toch een **enorme variatie**.

De architect speelde met lijnen en vormen. Enkele sierelementen vertonen een asymmetrische compositie, met sierlijke en dynamische lijnen van variabele dikte. Dit soort lijnenspel is typisch voor de **art nouveau** en wordt ook **zweepsлагlijn** genoemd, want even **beweeglijk** als een zweep die slaat.

De gekozen onderwerpen van de “vegetale” art nouveau komen uit de **natuur**. Op de gevels hebben de leerlingen een iris, een pauw, maar ook een vrouw herkend, waarvan de haren zich uitstekend lenen tot krullende motieven. De nuttige elementen op deze gevels dragen bij tot het decor: de asymmetrische voetenkrabber en de smeedijzeren borstwering met abstracte lijnen doen ons denken aan elementen uit de natuur zoals golven van de zee of planten.

Het **reliëf** op de gevels komt eveneens uit de art nouveau: steenhouwwerk dat soepel uit de muur komt, alsof het eruit geboren wordt zoals levende organismen.

In de loop der tijd werden de gevels nochtans **gewijzigd**. De gevel van huis nr. 30 werd volledig wit geschilderd, het polychrome effect van het steenhouwwerk in hardsteen en baksteen, het bas-reliëf (vrouw) en het tegelwerk is verdwenen, wat de indruk van de gevel natuurlijk compleet veranderde. Zag je de libel in de witgeschilderde tegels? Dit is vermoedelijk ook het geval bij huis nr. 28, waarvan de contrasterende kleuren niet oorspronkelijk zijn. U kunt uw leerlingen doen opmerken dat de huizen met de nrs. 22 en 24 ook deel uitmaakten van het geheel.

Door hun bescheiden afmetingen doen ze meteen denken aan arbeidershuizen. Nochtans verraadt de aandacht voor de decoratie met verscheidene technieken en materialen, en de aanwezigheid van een kelderkeuken een burgerlijke bestemming. De architect gaf een **voornaam cachet** aan deze eerder bescheiden woningen.

COLOFON

Redactie en iconografische opzoekingen

Catherine Balau, Céline Debatty, Annabelle Nuyttens, Isabelle Ledoux, Karen Van den Bossche, Hans Vandecandelaere, Erfgoedklassen & Burgerschap, Paleis van Keizer Karel vzw.

Herlezing

Isabelle de Pange, Association pour l'Etude du Bâti (APEB asbl)

Begeleidingscomité

Anne-Sophie Walazyc, Directie Monumenten en Landschappen
Pascale Ingelaere, Kabinet van Minister-President Rudi Vervoort

Coördinatie

Elisabeth Gybels, Erfgoedklassen & Burgerschap, Paleis van Keizer Karel vzw.

Grafische vormgeving

Erfgoedklassen & Burgerschap

© Verantwoordelijke uitgever

Stéphane Demeter, Paleis van Keizer Karel vzw.

Bibliografie:

- de Pange I., Ressler M., *Anderlecht à la Carte*, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Directie Monumenten en Landschappen, Brussel, 2009.
- Schoonbroodt B., *Anderlecht*, Guides des communes de la région Bruxelloise, CFC-Editions, Brussel, 1998, p. 26-27.

Datum:

Januari 2015

